

ANKARA ÜNİVERSİTESİ

DTCF KÜTÜPHANECİLİK BÖLÜMÜ'NÜN

ONBEŞ YILI*

Prof. Dr. Osman ERSOY

Değerli Dinleyenlerim,

Mesleki sorunlarımızı, günlük yaşantımızın dışında, daha fazla görüşüp tartıştığımız Kütüphane Haftasına ulaşmış bulunuyoruz. Konumu «Kütüphanecilik Bölümünün Onbeş Yılı» olarak seçtim. Böylece, onbeş yıldan beridir ilgi ile izlediğiniz bir kuruluşu sizlere kısaca anlatmaya, bir başka deyişle hesabını vermeye çalışacağım. Zamanımızın sınırlı olması yüzünden, konuşmamın sonunda sizlerin de sorularınızı karşılamak için, çoğu meseleleri ayrıntıları ile ele alamıyacağım için şimdiden özür dilerim.

Kütüphaneler, kitapların toplandığı, korunduğu ve özellikle yararlanmaya sunulduğu kurumlar olarak tanımlanabilir. Mezopotamya ve Mısır'da kütüphanelerin ne kadar eskiye gittiği düşünülürse, aşağı yukarı beşbin yıldan beri kütüphanecilik mesleğinin mevcut olduğu rahatça söylenebilir. Beşbin yıllık muhteşem bir geçmişi olan bir mesleğin mensuplarını eğitici, yetiştirici usuller elbette vardı. Burada bunların tarihçesini yapacak değilim. Kütüphane anlayışında meydana gelen ge-

leşmeler, bilimsel çalışmaların büyük bir hızla artması, mesleği bir usta-çırak veya babadan oğula kalan bir sanat olmaktan çıkarıp, belli bir eğitim ve öğrenime dayanan bilim dalı haline soktu.

Başka ülkelerde, kütüphanecilik eğitimi veren üniversiteye bağlı bölümlerin XIX. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak kurulduğunu görüyoruz. Bizde ise, ilk kütüphanecilik bölümünün kurulması, onbeş yıl önce, yani 1954 - 1955 öğretim yılında olmuştur.

Kütüphanecilik Bölümü, ilkin bir enstitü olarak, Ford Vakfı, Amerikan Kütüphaneciler Derneği ve Ankara Üniversitesi'nin iş birliği ile, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde kuruldu. Üniversite, bu enstitünün çalışmalarını olumlu bulduğundan, 1960 yılından başlayarak kürsü haline getirilmesi uygun bulundu.

Kütüphanecilik Bölümü, 1964 yılına kadar, önce Ford Vakfı, 1961 den sonra da Fulbright Vakfı'ndan gelen yabancı uzmanlardan yararlandı. Bu bölümde görev alan öğretim üye ve yardımcılarımızın hepsi yabancı ülkelere görgü ve ihtisasa gönderildiler. Ayrıca bunlar, doktora çalışmalarını Kütüphanecilik Kürsüsü'nde yaptılar.

*25 Kasım 1969 Pazartesi günü DTCF Genel Kütüphanesi salonunda verilen konferans.

Kütüphanecilik Bölümü öğretim üye ve yardımcıları, öğretim-egitim ve araştırmaların yanısıra, bölümü bitirenlerin çeşitli kurumlarda görev alması, başka bir deyişle istihdam politikasına da büyük önem verdiler. Bugün bilimsel çalışmaları ilerlemiş kurumlarımız, özellikle, kitap ve benzeri materyali okuyucularının yararlanmasına en modern usullerle sunan kütüphanelerimiz varsa, bunda bölümü bitirip, çeşitli kütüphanelerde görev almış genç, dinamik, meslek sevgisi ve gururu yüksek olan meslekdaşlarımızın büyük emekleri küçümsenemez.

Kütüphanecilik Bölümleri, çevrelerinde her türden iyi organize edilmiş kütüphaneler bulunduğu ortamlarda daha çabuk gelişme olanaklarına sahip olurlar. Halbuki, bugün bile çoğu kütüphanelerimiz, öğrencilerimizin uygulama yapmalarını değil, kütüphanelerini tasnif ve düzenlemelerini istiyorlar. İyi hastaneler nasıl hekimlerin yetişmesine yardımcı olursa, modern anlamda kurulmuş kütüphaneler de, öylesine kütüphanecilik bölümlerine laboratuvar veya uygulama yeri görevini görürler. Onbeş yıl içinde öğrencilerimiz, kütüphanesine göre hem öğretici ve hem de öğrenci gibi davrandılar. Onbeş yıl kişilerin hayatında nasıl daha büyük görevlere hazırlanma devresi ise, kurumların hayatında da, özellikle Türkiye için, öylesine gelişme ve olgunlaşma devresi olarak sayılmak lâzım gelir.

Sözlerimize başlarken, onbeş yılın hesabını vermeyi deneyeceğimizi söylemiştim. Bilindiği üzere, her heapta bir takım akılda kalması güç sayılar bulunur. Çeşitli kurumların kütüphaneci istihdamı politikasını izlemek ve bir yargıya varmak bakımından aşağıdaki istatistiklerden yararlanabileceğimizi sanıyorum : Bölüm, 1958'de ilk mezunlarını vermiştir. 1969 Ekim sınavlarının sonunda durum şöyledir :

Bitiirme Yılı	Kız	Erkek	Toplam
1958 Haziran	6	2	8
1959 Haziran	6	3	9
1960 Haziran	12	16	28
1960 Ekim	—	1	1
1961 Şubat	2	1	3
1961 Haziran	13	6	19
1961 Ekim	1	—	1
1962 Şubat	1	—	1
1962 Haziran	9	11	20
1962 Ekim	1	2	3
1963 Haziran	12	1	13
1963 Ekim	6	4	10
1964 Şubat	10	4	14
1964 Haziran	15	6	21
1964 Ekim	13	2	15
1965 Şubat	2	2	4
1965 Haziran	5	5	10
1965 Ekim	12	9	21
1966 Şubat	3	1	4
1966 Haziran	8	4	12
1966 Ekim	10	2	12
1967 Şubat	12	6	18
1967 Haziran	6	2	8
1967 Ekim	4	2	6
1968 Şubat	12	2	14
1968 Haziran	9	3	12
1968 Ekim	13	4	17
1969 Şubat	10	5	15
1969 Haz. (gündüz)	2	4	6
1969 Haz. (gece)	—	1	1
1969 Ekim (gün)	9	7	16
1969 Ekim (gece)	4	1	5
T o p l a m	228	119	347

Yukarıdaki istatistikten anlaşılacağı üzere, Bölüm, 1958 - 1969 arasında Haziran, Ekim ve Şubat dönemlerinde olmak üzere 26 defa bitirme sınavı yapmış, 228 kız ve 119 erkek olmak üzere 347 öğrenci Bölümü bitirmiştir. Buna göre her dönemde ortalama olarak, 13 - 14 kişi mezun olmuştur. Bölümden mezun olan hanımlar beylerin hemen hemen iki katıdır. Dünya'nın her yanında olduğu gibi, bizde de bu mesleğe daha çok hanımların itibar ettiği açıkça anlaşılmaktadır.

Bölümü bitirenlerin çeşitli kütüphanelerde çalışanlarının dağılışı ise şöyledir :

Milli Kütüphane	15
Halk Kütüphanesi	21
Üniversite Kütüphanesi	46
Resmî Daire, Kurum Kütüphanesi	56
Okul Kütüphanesi	8
Askerî Kütüphane	11
Türkiye'deki Yabancı Devletler Kültür Merkezi Kütüphanesi	5
Arşivist	2
Kütüphanecilik Bölümü	2
Dış Ülkeler Kütüphanelerinde	6
Dış Ülkelerde Tahsilde olanlar	4
T o p l a m :	176

Bölümü bitirenlerin sayısının 347 olmasına karşılık, mesleğiyle ilgili bir işte çalışanların sayısı 176'dır. Anlaşıldığına göre, mezunlarımızın yarısı mesleği ile ilgili bir işte çalışmıyor. Başka bir işte çalışanların dağılışı ise şöyledir :

Öğretmen	5
Emniyet Mensubu	13
Kütüphaneci Subay	9
Subay	1
Ticaretle Uğraşan	1
Devlet Memuru	27
Dış Ülkelerde başka işte çalışanlar	2
Askerlik görevini yapmakta olanlar	13
T o p l a m :	77

Halen kütüphanecilikle ilgili bir işte çalışmayan bu 77 mezunumuzdan bir kısmının mesleğe dönmesi söz konusudur. Özellikle askerde olanların çoğu terhisinde kütüphanelerde görev alabilirler.

Mezunlarımızın bir kısmının ülkemizde hiç bir işte çalışmadığı bilinmektedir. Bunların sayısı 37'dir. Üç mezunumuz da dış ülkelerde olup, bir işte çalışmadıkları anlaşılmaktadır. Ayrıca ülkemizde ve dışarıda bir kısım mezunlarımızın ne yaptığına dair hiç bir bilgiye sahip değiliz. Bunlardan 56 mezun Türkiye'de ve ikisi ise dışarıdadır. Dosyalarındaki kayıtlara göre, dört mezunumuzun da vefat ettiğini üzülererek belirtiyor, Allahtan kendilerine rahmet diliyorum.

Türkiye Kütüphanelerinin meslekî eğitim görmüş kütüphanecilere olan büyük ihtiyacı meydandadır. **Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullar ve Müesseseler, 1968 - 1969 Öğretim Yılı Durumu** (Ankara, Millî Eğitim Basımevi, 1969) adlı eserde 273

halk ve 223 çocuk kütüphanesinin bulunduğu anlaşılmaktadır. Kütüphane modern eğitimin bölünmez bir parçası ise de, çoğu okullarımızda kütüphane olacak bir oda bile yoktur.

Yukarıda verdiğimiz istatistiklerden anlaşılacağına göre okul kütüphanelerinde sadece 8 mezunumuz çalışmaktadır. Aslında, okul, halk ve çocuk kütüphanelerinin bir an önce meslekten yetişmiş kütüphanecilere kavuşması ilgili Bakanlığın başta gelen plân hedeflerinden birisi olması gerekirdi. Özel Sektör ve başka kurumların kütüphaneci ihtiyacı ise bilinmemektedir.

Yukarıdan beri özetlemeye çalıştığımız durum, kurumların kütüphaneci istihdamı ile çok yakından ilgilidir. Ülkemizde onbeş yıldan bu yana Kütüphanecilik Bölümü olmasına ve 347 mezun bulunmasına rağmen, bir yandan kurumlarımızın yanlış bir tutum içinde olmaları ve herkesin kütüphaneci olabileceğini sanmaları; öte yandan her mesleğin hakkını kendisine verecek olan personel kanununun çıkmaması bu ortamı yaratmaktadır. Sadece Kütüphanecilik Bölümünü bitirenler değil, Üniversitenin başka dalların-

dan mezun olanlar da çoğunlukla kendi mesleklerinin dışındaki işlerde çalışmak zorunda kalıyorlar.

Personel Kanunu çıkıncaya kadar, mezunlarımızın çeşitli kurumlara bağlı kütüphanelerde iş bulabilmelerini sağlamak amacıyla her çeşit işbirliğine hazır olduğumuzu bu mutlu ve kutlu Kütüphane Haftamızda bir kere daha tekrar edelim. Çeşitli kurumların yöneticilerinden dileğimiz odur ki, kütüphaneci aranıyor diye gazetelere ilân verip «ortaokulu bitirenler müracaat edebilir,» veya «üniversite mezunu ve İngilizce bilenler tercih edilir» gibi ifadeler kullanmasınlar. «Sezarın hakkının Sezar'a verilmesi» zamanı çoktan geldi, hattâ geçiyor diyebiliriz. Kütüphanecilik Bölümlerini bitirenleri hor görmeyen yönetici ve meslekdaşlarımızın, saygı ve sevgi ile anıldıklarını, arandıklarını ve kütüphanecilik tarihimize böylece geçeceklerine 347 mezunu tanık olarak göstermek mümkündür.

Konferansla ilgili istatistiklerin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen değerli meslekdaşlarımız Dr. Soysal, Dr. Sefercioğlu'na ve beni dinlemek lütfunda bulunduğunuz için hepimize teşekkür ederim,